

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ
ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2007

Αρχαία Ελληνικά

Διδαγμένο Κείμενο Πλάτωνα Πρωταγόρας

“ Εγώ λοιπόν θεωρώ, όπως και οι άλλοι Έλληνες, πως οι Αθηναίοι είναι σοφοί. Και βλέπω ότι, όποτε συγκεντρωνόμαστε στην εκκλησία του δήμου, όταν η πόλη πρόκειται να εκτελέσει κάποιο έργο οικοδομικό, καλούμε τους οικοδόμους ως συμβόλους στην οικοδομία, κι όταν πάλι πρόκειται για ναυπηγικό έργο, καλούμε τους ναυπηγούς, και με τον ίδιο τρόπο πράττουμε όταν πρόκειται για όλα τα αντίστοιχα έργα, για όσα δηλαδή θεωρείται πως είναι διδακτά και μπορεί κάποιος να τα μάθει με κατάλληλα μαθήματα. Εάν επιχειρήσει δε κάποιος να δώσει τη συμβουλή του στον δήμο, κάποιος που οι άνθρωποι δεν τον θεωρούν τεχνίτη σχετικό, η συνέλευση δεν τον αποδέχεται, ακόμα και αν είναι και ωραίος και πλούσιος και από μεγάλη οικογένεια. Αντίθετα, τον κοροϊδεύουν και του φωνάζουν, μέχρι αυτός που τόλμησε να μιλήσει να φύγει μόνος του τρομοκρατημένος ή μέχρι να τον σύρουν οι τοξότες και να τον βγάλουν σηκωτό, με διαταγή των πρυτάνεων. Για τα θέματα λοιπόν που θεωρούν [οι Αθηναίοι] ότι εξαρτώνται από κάποια συγκεκριμένη τεχνογνωσία, έτσι ενεργούν. Όταν όμως πρέπει να αποφασιστεί κάποιο ζήτημα που αφορά τη διοίκηση της πόλεως, σηκώνεται και δίνει τις συμβουλές του γι' αυτό εξίσου και ο οικοδόμος, και ο σιδεράς, και ο έμπορος ή, ο ναυτικός, και ο πλούσιος, και ο φτωχός, και αυτός που είναι από μεγάλο γένος, και αυτός που δεν είναι από κάποιο γενιά σπουδαία. Και κανένας δεν τους ψέγει γι' αυτό, όπως τους προηγούμενους: γιατί εσύ, χωρίς να έχεις διδαχτεί από πουθενά αυτό το πράγμα και χωρίς να έχεις δάσκαλο σ' αυτό το θέμα, θέλεις τώρα να δώσεις και συμβουλές. Άρα, είναι προφανές πως δεν θεωρούν ότι το πράγμα αυτό είναι κάτι που διδάσκεται”.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας τις απαντήσεις των παρακάτω ερωτήσεων:
A1. Στο απόσπασμά της παραπάνω ενότητας υπάρχει **ένα επιχείρημα του Σωκράτη** μέσω του οποίου ο φιλόσοφος προσπαθεί να αποδείξει το μη διδακτό της πολιτικής τέχνης. Να το αναφέρετε και να το αξιολογήσετε.

A2. “Εγώ λοιπόν θεωρώ, όπως και οι άλλοι Έλληνες, πως οι Αθηναίοι είναι σοφοί”. Να σχολιάσετε την συγκεκριμένη φράση.

A3. Ποιά είναι τα όπλα του Σωκράτη μέσω των οποίων ο φιλόσοφος προσπαθεί να βγάλει συμπεράσματα και να εξάγει από τους αντιπάλους τις σωκρατικές απόψεις;

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1. Σ' αυτό ακριβώς το κομμάτι της ενότητας βρίσκεται το πρώτο επιχείρημα του Σωκράτη για το μη διδακτό της πολιτικής αρετής. Αυτό είναι το εξής:

Οι Αθηναίοι που κατά γενική ομολογία είναι σοφοί άνθρωποι - όταν συζητούν στην Εκκλησία του δήμου για ένα θέμα που απαιτεί συγκεκριμένες τεχνικές γνώσεις, επιτρέπουν μόνο σε ειδικούς να μιλήσουν [π.χ. όταν μιλούν για θέματα ναυπηγικής, αρχιτεκτονικής δεν επιτρέπουν σε κάποιον που δεν είναι ναυπηγός ή αρχιτέκτων να μιλήσει, έστω κι αν είναι πλούσιος, ή από σπουδαία οικογένεια]. Όταν όμως πρόκειται να συζητήσουν για θέματα που αφορούν τη διοίκηση- διακυβέρνηση της πόλης, τότε ο κάθε πολίτης άσχετα με το επάγγελμα, την καταγωγή ή την οικονομική του κατάσταση μπορεί να διατυπώσει τη γνώμη του γι' αυτά χωρίς να του έχει γίνει προηγουμένως διδασκαλία. **Το συμπέρασμα** λοιπόν, είναι ότι η πολιτική αρετή (ή τέχνη) δεν μπορεί να διδαχθεί όπως οι άλλες ειδικές γνώσεις και γι' αυτό οι Αθηναίοι επιτρέπουν σε όλους να εκφέρουν γνώμη για τα ζητήματα της πόλης.

Ο Σωκράτης στηρίζει το πρώτο του επιχείρημα στην άποψη ότι οι Αθηναίοι είναι σοφοί, και στην αυτονόητη προέκταση της πως ό,τι κάνουν και πιστεύουν οι Αθηναίοι είναι αληθινό και ορθό. Στην περίπτωση όμως της Αθήνας δε μπορούμε να παραδεχτούμε ότι όλοι οι Αθηναίοι κατείχαν την πολιτική τέχνη και ότι έπαιρναν μέρος στις συζητήσεις με πλήρη επίγνωση της σοβαρότητας των θεμάτων. Απόδειξη αυτού είναι το γεγονός ότι πολλές φορές παρασύρονταν από τους δημαγωγούς και έπαιρναν λανθασμένες αποφάσεις. Φαίνεται ακόμη ότι υπεραπλουστεύει τα πράγματα αν σκεφτεί κανείς ότι ακόμη και στα τεχνικά θέματα σπουδαίο ρόλο παίζουν και οι άλλοι παράγοντες που συνεπάγονται πολιτική βούληση. Για να κατασκευαστεί

λόγου χάρη ένα θέατρο δε χρειαζόνταν μονάχα τεχνικές γνώσεις αλλά και αποφάσεις σχετικά με το τόπο που αυτό θα χτιζόταν, τις δαπάνες, τα υλικά κ.τ.λ.

A2. Στο σημείο αυτό αναφέρεται **μία άποψη που ήταν ευρέως γνωστή και αποδεκτή και αφορούσε την πνευματική ανωτερότητα των Αθηναίων**. Πολλοί σημαντικοί φιλόσοφοι και ιστορικοί αναφέρθηκαν με παρεμφερή τρόπο στο ίδιο θέμα. Για παράδειγμα ο Ιππίας είχε αποκαλέσει την Αθήνα «τό πρυτανείο της σοφίας» ενώ ο Θουκυδίδης στον Επιτάφιο λέει «λέγω την πᾶσαν πόλιν της Ἑλλάδος παιδευσιν εἶναι».

Δεν γνωρίζουμε βέβαια κατά πόσο είναι ειλικρινής ο Σωκράτης στη διατύπωση του αυτή αφού πίστευε ότι όταν μαζεύονται οι Αθηναίοι είναι ένα ασυλλόγιστο και θορυβοποιό πλήθος. Αλλά και στην “ Απολογία” του ο φιλόσοφος δεν είχε μιλήσει με ιδιαιτέρως κολακευτικά λόγια για τους συμπολίτες του. Επομένως, **η διατύπωση αυτή (που μπορεί να χαρακτηριστεί και ειρωνική) είναι ίσως μια προσπάθεια να οδηγήσει τον Πρωταγόρα εκεί που αυτός επιθυμεί**. Έτσι, κάνει λόγο για τη σοφία των Αθηναίων, επειδή γνωρίζει ότι αυτό δε θα αμφισβητηθεί από τον Πρωταγόρα και έτσι θα οδηγήσει το συλλογισμό του εκεί που επιθυμεί.

A3. “ Τα όπλα του ήταν η διαλεκτική και η μαιευτική ... να την επαναφέρει στη μνήμη του”. (σελίδα 35-36 σχολικού βιβλίου)

ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΑΝ ΤΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Γ. ΧΑΣΙΑΚΗΣ
ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ